

Józef Kulisz

"Célébrer Jesus-Christ : l'année liturgie", t. 1-4, Adrien Nocent, Paris 1975-1976 : [recenzja]

Collectanea Theologica 48/1, 183-185

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czywistości i próby powiązania przyrodniczego obrazu świata z tezami doktryny tomistycznej budzą żywe zainteresowanie. Z tego względu praca ks. Wciórki stanowi cenną inspirację dla dalszych przemyśleń omawianego zagadnienia.

ks. Szczepan W. Ślaga, Warszawa—Łódź

Walter BRUGGER (red.), *Philosophisches Wörterbuch*, wyd. 14 przerobione i poszerzone. Freiburg—Basel—Wien 1976, Verlag Herder, s. XLVII+592.

W dziewięć lat po ukazaniu się trzynastego wydania,¹ pojawia się na półkach księgarskich nowe, ubogacone, czternaste wydanie *Philosophisches Wörterbuch*. Zespół redakcyjny nowego wydania zwiększył się, w porównaniu z poprzednim, o czternastu współpracowników i liczy w sumie trzydzieści siedem osób.

Z założenia autorów słownik nie jest pomyślany jako podręcznik omawiający wyczerpująco poruszane zagadnienia. Jest natomiast opracowaniem haseł z dziedziny filozofii i ukazaniem kierunku dalszego poszerzania i pogłębiania ich.

Słownik można podzielić na trzy zasadnicze części. Pierwszą część stanowi indeks haseł. Nie jest to tylko alfabetyczne ich zebranie, gdyż przy każdym z nich znajdują się „podhasła — problemy” z nimi związane treściowo, jak również wyjaśnienia gdzie należy szukać ich opracowania.

Część druga to treściowe opracowanie haseł. W tym wydaniu dołączono czterdzieści nowych haseł. Nie sposób wymienić tu wszystkich, wystarczy kilka, by ukazać, że należą one do haseł aktualnie używanych: *Aggression, Behaviorismus, Dialog, Evolution, Gnostizismus, Macht, Moralsysteme, Negation, Sozialethik, Struktur, Tradition, Zelle*. Ponadto sto haseł opracowano lub uzupełniono treścią i nową bibliografią do roku 1975.

Trzecia, ostatnia część, jest specyficznym zarysem historii filozofii. Dzieli się ona z kolei na dwie części: filozofię Wschodu i Zachodu. Filozofia Wschodu zawiera myśli Indii, Chin i Japonii. Specyfika tego zarysu polega na tym, iż w zwięzłym skrócie ukazuje poglądy filozofów, umieszczając ich w konkretnym kierunku, czy systemie filozoficznym.

Na końcu podany jest indeks nazwisk filozofów oraz stronicę, na których są umieszczone w związku z treścią poszczególnych haseł.

Nowe wydanie słownika jest cennym wkładem w dorobek myśli filozoficznej ostatnich lat.

ks. Józef Kulisz SJ, Warszawa

Adrien NOCENT, *Célébrer Jésus-Christ. L'année liturgique*, t. I: *Introduction à l'année liturgique. L'Avent*; t. II: *Noël — Épiphanie*; t. III: *Carême*; t. IV: *Les Trois Jours Saints. Le Temps Pascal*, Paris 1975—1976, Jean Pierre Delarge éditeur, s. 275+220+332+386.

Z zapowiedzianych sześciu ukazały się już cztery tomy komentarza do czytań niedzielnych i świątecznych potrójnego cyklu (A, B, C) roku liturgicznego. Autorem wspomnianego komentarza jest benedyktyn, Adrien Nocent, profesor Papieskiego Instytutu Liturgii w Rzymie. Jest on jednym z autorów, którzy przygotowali soborową konstytucję o liturgii.

We wstępie do pierwszego tomu wyznaje autor, iż tomy te nie mają za miarę powiedzenia wszystkiego; celem ich jest przekazanie pewnych myśli

¹ Por. *Collectanea Theologica* 39 (1969) z 1, 182.

i refleksji czynionych nad czytaniem roku liturgicznego. Przemyślenia te skierowane są do wiernych, ich pasterzy, do odpowiedzialnych za grupy modlitewne, a zwłaszcza do tych, którzy pragną przeżywać głębiej i pełniej liturgię Kościoła.

Każdy z czterech tomów ma ten sam układ. Na początku umieszcza autor wprowadzenie do tajemnicy danego okresu roku liturgicznego. Następnie przechodzi do poszczególnych niedziel potrójnego cyklu A, B, C, ukazując główną myśl, treść danej niedzieli, zwracając uwagę na teologiczną myśl całego tygodnia. Kończy krótkim ukazaniem jak wyglądał dany okres roku w historii Kościoła, w dawnej tradycji w różnych miejscach Europy.

Przejdźmy do poszczególnych tomów. Pierwszym tomem wprowadza nas autor w rok liturgiczny Kościoła. Jako znawca przedmiotu ukazuje nam najpierw czym jest odcinek czasu zwany powszechnie w historii rokiem. Zawiera on w sobie ludzki los, tęsknotę ludzkiego serca, trud pracy i nadzieję w przyszłość bez granic. Mając taką panoramę czasu zwaną rokiem nie wolno dopuścić, by rok liturgiczny był czymś narzuconym na to, co już istnieje, na rok tzw. świecki. Rok liturgiczny ma być odpowiedzią na potrzeby ludzkie, odpowiedzią Boga, który przychodzi do nas w posłudze Kościoła. Właśnie okres Adwentu odsłania nam najbardziej owe potrzeby i oczekiwania świata. Na tle oczekiwania Izraela, Kościoła, ukazuje autor oczekiwanie współczesnego świata, oczekiwanie, które jest nieustannym wołaniem o jedność. Następnie zapoznajemy się z teologią Adwentu, ubogaconą w teksty ojców Kościoła i ostatniego soboru.

Po tym solidnym i głębokim wprowadzeniu (liczącym 140 stron) przechodzi autor do czytań poszczególnych niedziel Adwentu. Umieszcza on komentarz do niedziel potrójnego cyklu (A, B, C), ukazując jednocześnie myśl całego tygodnia, mogącą służyć do osobistej refleksji. Na końcu podaje „sugestie”. Jest to krótki opis, jak celebrowano Adwent w historii Kościoła. Te sugestie, zdaniem autora, mają posłużyć do ubogacenia współcześnie przeżywanego Adwentu.

Tom drugi zawiera komentarz na okres od uroczystości Bożego Narodzenia aż do Chrztu Pańskiego — do pierwszej niedzieli po Objawieniu Pańskim (Trzech Króli) włącznie. Autor wprowadza nas w atmosferę Bożego Narodzenia, dobrym pod względem teologicznym i historycznym komentarzem, liczącym aż 76 stron. Ubogaca tę atmosferę tekstami ojców Kościoła, współczesnych teologów, co nadaje jej specyficzną głębię i pozwala autorowi za św. Augustynem nazwać Boże Narodzenie sakramentem zbawienia. Dni świąteczne — Bożego Narodzenia, Objawienia Pańskiego i Chrztu mają dobry teologicznie komentarz. Nie jest on „przegadany” choć liczy około 190 stron.

Tom trzeci to komentarz na okres Wielkiego Postu — od pierwszej Niedzieli Wielkiego Postu aż do Niedzieli Palmowej włącznie. Jak zwykle zaczyna autor wprowadzeniem w ducha Wielkiego Postu. Kreśląc ciekawą „antropologię” tego okresu, ukazuje autor pożytek z głębokiej refleksji nad sprawami życia, którą podejmuje Kościół w tym okresie. Samo wprowadzenie — owa antropologia — liczy aż 100 stron, po czym następuje komentarz do poszczególnych niedziel. Na końcu znajdujemy „sugestie”, które mogą ubogacić naszą refleksję i przeżywanie Wielkiego Postu.

Czwarty tom stanowi komentarz do triduum paschalnego — od Wielkiego Czwartku do Wielkiej Niedzieli. Następnie zawiera też komentarz do niedziel okresu wielkanocnego — 7 niedziel, na uroczystość Wniebowstąpienia i uroczystość Zesłania Ducha Świętego. Wprowadzenie jest tu krótsze niż w poprzednich tomach, gdyż liczy jedynie 39 stron, ale za to szeroko są omawiane poszczególne dni świąteczne. Autor ubogaca komentarz tekstami ojców. „Sugestie”, jak w poprzednich tomach, zamykają całość komentarza.

Należy dodać, iż każdy tom zawiera kalendarium — rozkład czytań na cykl trzyletni, jak również rozkład czytań brewiarzowych. Na końcu każde-

go tomu, jak już wspomniano wyżej, znajdują się „sugestie”. Jest to krótka historia ukazująca jak obchodzono dany okres liturgiczny w dawnej tradycji Kościoła. Ma ona na celu nie tyle wspomnienia „jak było”, ale ożywienie ducha wspólnot spotykających się w sprawowaniu liturgii.

Oceniając od strony merytorycznej należy powiedzieć, iż autor nie wchodzi w drobiazgową egzegezę tekstów biblijnych. Podaje natomiast poważną refleksję nad współczesnością w świetle prawdy objawionych. Ma to miejsce szczególnie we wprowadzeniach do poszczególnych okresów roku liturgicznego, w których ukazuje główną treść i ducha danego okresu. Wydobyta myśl, czy też teologia danego okresu, przewija się w komentarzu do poszczególnych niedziel. Stanowi ona jedność, myśl przewodnią niedziel, które tworzą dany okres liturgiczny.

Kto by szukał w tym komentarzu gotowego kazania, przeżyje rozczarowanie. Autor nie daje tu gotowych opracowań. Pragnie natomiast swoją refleksją i przemyśleniami, pobudzić myśl czytelnika, zmusić go do osobistej refleksji i twórczości, dając mu ku temu podstawy. Autor ukazuje się dobrym znawcą nowej teologii i problemów współczesnego świata. Ze względu na tę znajomość, jak również dobre opracowanie ze strony teologiczno-biblijnej, komentarz ten zasługuje na tłumaczenie w języku polskim.

ks. Józef Kulisz SJ, Warszawa

Tadeusz BARTKOWIAK SVD, *Mutiara Pulau Timor* (Perła wyspy Timor), tom I, Ende-Flores 1975, wyd. Nusa Indah, drukarnia Arnoldus w Ende-Flores, s. 93 (praca w j. indonezyjskim).

Autor jest polskim misjonarzem katolickim. Od roku 1965 przebywa w Indonezji, a od roku 1966 pracuje na wyspie Timor. Doskonale opanował język indonezyjski (*bahasa indonesia*) oraz miejscowy dialekt *belu*. Od roku 1967 autor gromadzi opowiadania ludowe, poezję ludową, mity, bajki oraz opisy gier, zabaw i zwyczajów ludu *Belu*, który żyje na wyspie Timor. Obecnie Bartkowiak jest najlepszym znawcą kultury ludu *Belu*. Kultura ludu *Belu*, pod wpływem wielkich przemian w Indonezji, zaczyna zanikać. Wielką zasługą Bartkowiaka jest w tym, że opisuje zanikające elementy kultury ludu *Belu*. W roku 1975 ukazał się pierwszy tom opowiadań timorskich, a dwa następne, pod tym samym tytułem, zostały już oddane do druku w Ende-Flores.

Pierwszy tom zawiera 16 opowiadań, pochodzących z okręgu Dafala, nad dawną granicą z Timorem Portugalskim. Autor zapewnia, że forma tych opowiadań jest dokładna i nie zmieniona. Ludzie tamtejsi wierzą, że umarliby, jeśliby zmienili, choć częściowo, przekazane im opowiadania. Opowiadania zostały zebrane w dialekcie *belu*, a następnie przetłumaczone na język indonezyjski oraz ubrane w piękną szatę języka literackiego. Można zauważyć, że niektóre opowiadania są napisane bogatszym, a inne prostszym stylem. Opowiadania są wzbogacone 11 czarno-białymi rycinami w stylu indonezyjskim, które wykonał Indonezyjczyk.

Powstaje pytanie, jaki rodzaj literacki stanowią te opowiadania? Autor nie określił bliżej ich rodzaju literackiego. Z treści opowiadań wynika, że opisane wydarzenia pochodzą z zamierzonych czasów oraz występują w nich osoby mityczne, symbolika oraz tematyka mityczna. Częściej występują osoby symbolizujące słońce i księżyc, które jako para kosmiczna, we wschodniej Indonezji, są uważane za manifestację Istoty Najwyższej, a jako zestaw słów „słońce—księżyc” używa się jako imię Istoty Najwyższej. Wydaje się, że te opowiadania to mity, wyrażające prawdy religijne oraz pouczenia moralne. Religijną treść tych mitów potwierdza także fakt częstego używania liczby siedem, która jest świętą u ludów wschodniej Indonezji, a jej używanie w opowiadaniach wskazuje na religijny charakter tych opowiadań.